

6-30-2019

FROM THE HISTORY OF THE FOUNDATION OF "DUTARCHI QIZLAR" ENSEMBLE NAMED AFTER GANIJAN TASHMATOV

Fotimakhon ZUPAROVA

Teacher of the department of "Instrumental performing", Uzbekistan State Institute of Arts and Culture, uzdsmi@madaniyat.uz

Follow this and additional works at: <https://uzjournals.edu.uz/cacenas>

Recommended Citation

ZUPAROVA, Fotimakhon (2019) "FROM THE HISTORY OF THE FOUNDATION OF "DUTARCHI QIZLAR" ENSEMBLE NAMED AFTER GANIJAN TASHMATOV," *Culture and Arts of Central Asia*: Vol. 10 : No. 1 , Article 8.
Available at: <https://uzjournals.edu.uz/cacenas/vol10/iss1/8>

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Culture and Arts of Central Asia by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact brownman91@mail.ru.

**Фотимахон ЗУПАРОВА,
ЎзДСМИ “Чолғу ижрочилиги” кафедраси ўқитувчиси**

ГАНИЖОН ТОШМАТОВ НОМИДАГИ “ДУТОРЧИ ҚИЗЛАР” АНСАМБЛИ ТАШКИЛ ЭТИЛИШИ ТАРИХИДАН

***Аннотация.** Мақола Ф.Тошматов номидаги “Дуторчи қизлар” ансамбли ташкил этилганининг 40 йиллигига бағишланади. Муаллиф ансамблнинг биринчи таркиби иштирокчиси бўлиб, асосий воқеа ва фактларни ўз иш тажрибаси ва хотиралари асосида баён қилган. Мақолада ансамблнинг шаклланиши жараёни билан бир қаторда, унинг ижодий йўлидаги айрим диққатга сазовор ҳодисалар ёритилган ҳамда жамоанинг раҳбари Ганижон Тошматовнинг ташкилотчилик ва мураббийлик фазилатларига ҳам баъзи чизгилар берилган.*

***Калим сўзлар:** ижод, рақс, ялла, лапар, ашула, дутор, устоз, ансамбль, ижрочилик.*

**Фатимахон ЗУПАРОВА,
Преподаватель кафедры “Инструментальное исполнительство” ГИИКУз**

СОЗДАНИЯ АНСАМБЛЯ “ДУТОРЧИ ҚИЗЛАР” ИМЕНИ Г.ТОШМАТОВА

***Аннотация.** Статья посвящена 40-летию создания ансамбля “Дуторчи қизлар” имени Г.Тошматова (Ансамбль «Дутаристок»). Автор статьи является участницей первого состава ансамбля. Основные события и факты изложены на основе её личной практики и воспоминаний. В статье наряду с освещением процесса становления ансамбля, описаны отдельные заслуживающие внимания события в его творческом пути, а также сделаны отдельные зарисовки организаторских и наставнических качеств руководителя коллектива Ганижона Тошматова.*

***Ключевые слова:** творчество, танец, ялла, лапар, песня, дутор, наставник, ансамбль, исполнительство.*

**Fatimakhon ZUPAROVA,
Teacher of the department of “Instrumental performing”,
Uzbekistan State Institute of Arts and Culture**

FROM THE HISTORY OF THE FOUNDATION OF «DUTARCHI QIZLAR» ENSEMBLE NAMED AFTER GANIJAN TASHMATOV

***Abstract.** The article is devoted the 40th anniversary of creation of ensemble «Dutorchi qizlar» named after G.Toshmatova. The author of the article is a participant of the first structure of ensemble. The basic events and the facts are stated on the basis of her personal practice and memoirs. In the article is described along with consecration of process of formation of ensemble, separate worthy events in its creative way, and also separate sketches of organizing and tutorial qualities of the head of the company G'anijon Toshmatov.*

***Key words:** art, dance, yalla, lapar, song, dutor, ustoz (Master), ensemble, performance.*

Ҳар бир соҳада бўлганидек, мусиқа санъатида ҳам ноёб, нодир, феномен ҳодисалар юзага келади. Ўзбек миллий мусиқаси билан боғлиқ санъат жанрларида, жумладан, кўшиқчилик, ижрочилик, рақс санъат турларида қатор айнан шундай ҳодисаларни санаб ўтиш мумкин. Масалан, Ўзбекистон халқ артисти Мукаррама Турғунбоева асос солган Ўзбекистонда хизмат кўрсатган “Баҳор” давлат халқ рақс ансамбли, Ўзбекистон Телевидение ва радио эшиттириш Давлат кўмитаси қошида академик Юнус Ражабий раҳбарлик қилган Мақомчилар ансамбли, Ўзбекистон халқ артисти Фаррух Зокиров раҳбарлигидаги “Ялла” миллий эстрада вокал-чолғу ансамбли, бошқа таниқли жамоаларнинг вужудга келиши миллий санъатимиз тарихидаги ноёб ҳодиса ҳисобланади. Шу маънода, республикамизда таниқли ва кўпчиликлнинг, айниқса, ўрга ва улуғ ёшдаги мусиқа ихлосмандларининг эътиборига тушган Ганижон Тошматов номидаги “Дуторчилар” ансамблининг ташкил этилишини ҳам ўзбек мусиқа санъати тарихидаги ўзига хос нодир ҳодиса десак муболаға қилмаган бўламиз.

Янги ансамблни шакллантириш ва фаолиятини йўлга қўйиш учун маълум вақт, билим ва меҳнат

талаб этилади. Ансамблда ижронинг уйғунлигига, мослигига эришиш устида сабр билан ишланади. Бу фазилатларга эришиш жараёни эса осон кечмайди. Профессional ансамбль шаклланиши жараёнида бир қатор объектив ва баъзан субъектив қийинчиликлар вужудга келади: ташкилий, молиявий камчиликлар, моддий-техник базанинг ночорлиги ёки умуман мавжуд эмаслиги, керакли кадрлар ёки уларда зарур маҳорат, тажриба етишмаслиги ва ҳоказолар. Ансамбль шаклланиши жараёнида жамоа раҳбарининг professional даражаси, тажрибаси, лаёқати, мақсадга интилувчанлиги, ўзига ва жамоага ишончи муҳим аҳамиятга эга бўлади. Раҳбарда бундай хислатларнинг мавжудлиги кўплаб қийинчиликларни енгиб ўтишда, муаммолни вазиятларни бартараф этишда ва пировард натижада соҳа вакиллари, оммавий ахборот воситалари ва жамоатчилик томонидан эътироф этилган янги professional жамоа вужудга келишида хал қилувчи аҳамиятга эга бўлади.

“Дуторчи қизлар” ансамблининг яратилиш тарихи 1977 йилда, Ўзбекистон телевиденияси ва радиоэшиттириш Давлат комитети қошидаги Хор жамоаси-

да фаолият юритган устоз хонанда Гулшан Ҳасанова ва Донижон Зокиров раҳбарлик қилган Ўзбек халқ чолғулари оркестрининг етакчи созандаси, биринчи чангчи аёл Фазилатхон Шукуровалар томонидан жамоатчилик асосида аёллар мусиқа ансамбли ташкил этилишидан бошланган. Гулшан Ҳасанова ансамблга раҳбарликни, Фазилатхон Шукурова эса мусиқа раҳбари вазифаларини ўз зиммаларига оладилар. Бундан ташқари, Гулшан Ҳасанова янги жамоада яккагон хонанда ҳам бўлганлар. Ансамблга махсус мусиқий маълумотга эга бўлган, санъатга илк қадам қўйган ёш, иқтидорли хотин-қизлар таклиф этилади. Хор жамоасидан Маликахон Раҳимова (хонанда, дутор), мақомчилар ансамблидан Раҳимахон Йўлдошева (хонанда, дутор), созандалар Замирахон Миролимова (дугтор), Мадинахон Ҳасанова (чанг), Ҳакимахон Эргашева (дугтор), Фотимахон Раҳматуллаева (афгон рубоби) ва Файзинисо Худойбердиевалар (дугтор бас) ансамблнинг илк иштирокчилари бўлганлар. Хотин-қизлардан иборат бўлган жамоага “Дугоналар” деган чиройли ном берилган.

Ансамбль шаклланаётган даврда Ўзбекистон телевиденияси ва радиоэшиттириш Давлат комитети қошида республиканинг таниқли композиторлари, бастакорлари, шоирлари ва созандаларидан иборат Бадий кенгаш фаолият юритган. Санъаткорлар томонидан тақдим этилган мусиқа ва куй-қўшиқлар Бадий кенгаш аъзолари олдида жонли ижро этилиб, маъқул деб топилгандан сўнг магнит тасмаларга ёзилиб, эфирга узатилган. “Дугоналар” ансамбли ижросидаги дастлабки асарлар ҳам Бадий кенгашда муҳокама қилиниб, маъқуллангач, уларни эфирга узатишга руҳсат берилган. Шундан сўнг янги ансамблнинг қўшиқлари аввал радиоэфирда, кейинчалик телевидение орқали янграй бошлаган.

Ғанижон Тошматов, Мухсин Алиев, Равшан Юнусов ҳамда Ўткир Шокировлар маълумотига қўра Лутфихоним Саримсоқова ҳамда Юнус Ражабийнинг ташаббуслари билан дугторчи қиз-жувонлар ансамбли 1939 йилда ташкил этилган ва Катга Фаргона канали қурувчиларига маданий хизмат кўрсатган. (1, 154-б; 2, 54-б; 3, 34-б; 4, 119-б.34.) Кейинчалик таниқли давлат арбоби Шароф Рашидов томонидан дугторчи қизлар ансамблини қайтадан тузиш таклифи билдирилиб, йўқ бўлиб кетаётган миллий мусиқа асарлари ва қўшиқларини тиклаш, янги андоза, ранг бериш ва ўзбек халқ меросини тўплаш вазифаси қўйилади. (1.б 155)

Ўзбекистон телевиденияси ва радиоэшиттириш Давлат комитети томонидан “Дугоналар” ансамбли негизида дугторчи созанда қизлардан иборат профессионал ансамбль тузиш тўғрисида қарор қабул қилинган. Ансамблни тузиш вазифаси ўзбек миллий мусиқий меросининг билимдони, машхур ғижжакчи созанда Ғанижон Тошматовга топширилган. Ғанижон Тошматов бошчилигида профессионал ансамбль тузиш бўйича ташкилий ишлар бошланиб, Ўзбекистон телевиденияси орқали ансамблга созанда ва хонанда қизлар ишга таклиф қилиниши ҳақида танлов эълон қилинди.

Танловда Тошкент давлат консерваторияси, Тошкент давлат маданият институти, Тошкент театр ва рассомчилик санъати институти талабалари, Й.Охунбобоев номидаги маданият уйининг дугтор тўғараги қизлари, мусиқа билим юрғларида санъат соҳасида ўқиётган талабалар иштирок этди. Танлов якунида ансамблда иштирок этиш учун зарур мусиқий ва вокал қобилиятга эга бўлган қизлар саралаб олинган.

Тошкент давлат консерваториясидан Замирахон Суюнова (хонанда), Замирахон Султонова (қашқар рубоб), Хатирахон Акрамова (чанг), Дилоромхон Мухамедова (доира), Рўзибихон Хожиева (дугтор), Зулфияхон Суюнова (дугтор), Насибхон Ҳасанова (дугтор), Тошкент давлат маданият институтидан Фотимахон Раҳматуллаева (афгон рубоб), Ҳакимахон Эргашева (дугтор), Юлдузхон Саидова (танбур), Фаридохон Сайдалиева (дугтор), Хилолахон Холмухамедова (дугтор), Ҳалимахон Бобоназарова (дугтор), Тошкент театр ва рассомчилик санъати институтидан Озодахон Мадрахимова (хонанда), Курсияхон Эсонова (хонанда), Хурматой Жониева (хонанда), Раънохон Бўронова (хонанда), Матлубахон Жўраева (раққоса), Саодатхон Туронова (хонанда), Матлубахон Орзиқулова (хонанда), Мархабохон Раҳматуллаева (дугтор), Санобархон Каримова (дугтор), Й.Охунбобоев номидаги маданият уйида фаолият юритган Абдусамат Илёсов раҳбарлигидаги дугтор тўғараги иштирокчиларидан Зайнабхон Мирзатиллаева (дугтор), Сайёрахон Ибрагимова (дугтор), Ўғилой Қосимова (доира), Шоирахон Шоабдиева (дугтор), Умидахон Рамазонова (дугтор), Дилбархон Абдурахмонова (дугтор), Дилбархон Маҳмудова (дугтор)лар “Дугторчи қизлар” ансамбли артисти сифатида ишга қабул қилинган. Ғанижон Тошматов ансамблга бадий раҳбар, Замира Султонова мусиқа раҳбари этиб тайинланганлар.

Ғанижон Тошматов жамоага танлаб олинган қизларнинг профессионал даражаси, чолғучилик ва қўшиқчилик кўникмалари турлича эканлигини яхши тушунган ҳолда, барча дугторчи қизлар томонидан мазкур чолғуларда мусиқа ижро этиш маҳоратини ошириш устида қатта меҳнат қилган. Ансамблда дугтор асосий урғу берувчи чолғу ҳисобланган. Ижрода қўл ҳаракатлари техникасини ривожлантириш, чолғуларни сошлаш, нота саводхонлигини ошириш ва энг асосийси, барча ижрочилар томонидан мусиқа асбобида куй ижро қилиш билан бир вақтда ашула ҳам айтиш кўникмасини ҳосил қилиш каби қийин вазифалар устида тинимсиз иш олиб борилган. Ғанижон Тошматов жамоа аъзоларининг мусиқий ривожланишига асосий эътиборни қаратган ҳолда, қизларнинг тартиб-қоидага, одоб-ахлоқ мезонларига амал қилишларини ва уларнинг хулқ-атворини ҳам эътибордан четда қолдирмаган. Улар меҳрибон мураббий бўлиш билан бир қаторда, талабчан раҳбар бўлган эди.

Ансамблнинг машғулоти жараёнидаги мусиқий сабоқлар секин-аста дастлабки натижаларни бера бошлаган. Бунинг жамоа аъзолари ҳам тушунган ҳолда, раҳбарга ва ўзларига бўлган ишонч кучайиб, ўз маҳоратларини ошириш устида янада кўпроқ ишлашга ҳаракат қилганлар. Ўрганаётган асрларнинг ҳар бири профессионал ижро даражасига етказилишига астойдил интилганлар. Майда камчилик ҳам асарни қайта-қайта такрорлаш йўли билан бартараф этилган. Ансамбль ижодини таҳлил этган таниқли мусиқашунос Ж.Расултоев бу ҳақда шундай деб ёзади: “Турли маҳаллий услубларга хос хилма-хил жанрлардаги қўшиқларни ижро қилишда даста хонандалари шъернинг мазмуни ва шаклига ҳам эътибор берадилар. Энг характерли жиҳати шундан иборатки, дастанинг ҳар бир қатнашчиси қўшиқ айтишдан ташқари муайян чоғу созида чалишни

ҳам пухта эгаллаган. Шунингдек, ижро қилинаётган асарнинг маҳаллий-услубий хусусиятларини ифода-лаш давомида, улар ҳар хил товуш безакларини ҳам ўзлаштириб олишга ҳаракат қиладилар”. (5-6 32)

Ансамбль раҳбари Ғанижон Тошматов томонидан жамоа репертурини шакллантиришга асосий эътибор берилган ва бу масалага ўта жиддий ёндошилган. Ансамбль репертуари учун танлаган асарларнинг айнан “Дуторчи қизлар” ижроси учун қанчалик ўринли эканлиги, жамоанинг мусиқий ва вокал имкониятлари, кўшиқнинг дилкашлиги, замонавийлиги, оммавийлиги, ўзбек миллий менталитетига мослиги нуқтаи назаридан чуқур таҳлил қилингандан сўнггина репертуарга киритилиши таклиф қилинган. Ансамбль репертуаридан ўрин олган дастлабки асарлар таҳлили шундай хулосалар қилишга асос бўлиб ҳисобланади.

Жамоанинг раҳбари ва артистлари меҳнати натижалари ўлароқ яралган ижод маҳсули сифатида “Дуторчи қизлар” ансамблининг илк концерт дастури зангори экран орқали 1979 йилнинг январь ойида намойиш этилган. Концерт дастурини олиб бориш вазифаси таниқли шоира Нилуфархонга насиб этади.

Ансамблнинг ижрочилик маҳорати ортиб, элга танила бошлаган вақтда жамоа ижодини грампластинкага ёзиб олиш ишлари бошланган. 1981 йилда Тошкент грампластинка ёзиш студиясида ансамблнинг 8 та куй ва ашулалари ёзиб олинди, ўша йили декабрь ойида мухлислар эътиборига ҳавола қилинган. Грампластинкадан ансамбль ижросидаги “Ўртоғим” (Т.Жалилов – К.Яшин), “Алла” (ўзбек халқ кўшиғи), “Сизни айвон” (Т.Жалилов – К.Яшин), “Совға” (Ғ.Тошматов – Э.Раҳимов), “Бағринг ёқай ноз билан” (Ғ.Тошматов – З.Обиджон), “Гулдаста” (Ғ.Тошматов – Ў.Рашид), “Сим-сим оралаб” (Ўзбек халқ кўшиғи), “Тўй алёри” (Ғ.Тошматов – М.Қориев) куй-кўшиқлар гулдастаси ўрин олган. Ушбу грампластинка қисқа муддатда реализация қилиниб, жамоа ижроси мусиқа ихлосмандлари ва мутахассисларнинг эътирофига сазовор бўлган.

Жамоа раҳбари ва аъзоларининг тинимсиз меҳнатлари натижасида қисқа муддат ичида ансамбль ўз ижод йўлига, репертуарига ва мухлисларига эга бўлган. Ўзбек халқининг севимли миллий чолғуси бўлган дуторнинг ҳазин ва залварли оҳанглари билан бирга ҳаётнинг завқ-шавқли, ўйноқи, бахт ва саодатни мадҳ этувчи шўх савтлари йиллар давомида ансамбль репертуаридан ўрин олиб борган. 1982 йилда ансамбль Ўзбекистон Ёшлар иттифоқи мукофоти лауреати унвонига сазовор бўлгани, жамоа аъзоларини янги асарлар устида ишлаб, репертуарларини янада бойитишга, мусиқий билим ва малакаларини оширишга рағбатлантирган.

Ансамбль томонидан “Тановор-1”, “Адол тановор”, “Чаман ичра”, “Олмача анор”, “Ёр-ёрлар”, “Эй санам”, “Омон ёр”, “Эй нозли ёрим”, “Бир ишва билан” “Қошинг қароси”, “Шохчалаб”, “Доира дўм-дўм” ва бошқа талайгина ўзбек халқ кўшиқлари ижро этилган. Шундай кўшиқлардан бири - “Қизгина” мухлислар орасида оммалашган ва жуда машҳур бўлган. Қўшиққа ансамбль раққосаси Матлубахон Жўраева ажойиб рақс ижро этган. Шунга таъкидлаш зарурки, Ғанижон Тошматов томонидан кўшиқ ижроси билан бирга, рақс ҳам миллий, ўзбекона, иболи, ҳаёли бўлишига алоҳида эътибор берилиб, раққоса қизлардан сахнада ҳам, ҳаётда ҳам ортикча, ноўрин

харакатлар бўлмаслиги қатъий талаб қилинган.

Ансамблнинг яққохон хонандалари Замирахон Суюнова “Нозланур қиз”, “Истар”, “Баҳтмидан”, “Ишонасанму”, Озодахон Мадраҳимова “Яллаван”, “Майин шамол”, “Ўзганча (тановор)”, “Бағдод алласи”, Курсияхон Эсонова “Бари гал”, “Диғажон”, “Дурдонаман дер”, “Ўйнасин”, кўшиқларини маромига етказиб куйлаганлар. Рўзибихон Хожиёва дутор чолғусида “Маликаи турандоғ”, “Чакқон ўйин” куйларини, Насибахон Ҳасанова билан жўрликда “Зулфи сийх” тожик халқ куйини маҳорат билан ижро этганлар. Ансамблнинг мусиқа раҳбари Замирахон Раҳматуллаева, яққохон хонандалари Замирахон Суюнова, Озодахон Мадраҳимова, Курсияхон Эсонова ва созандалар Хотирахон Акрамова, Фотимахон Зупарова, Рўзибихон Хожиёва, Дилоромхон Муҳамедова, Ҳақимахон Эргашева ва ансамблнинг ягона раққосаси Матлубахон Жўраева ансамблнинг етакчи ижрочилари ҳисобланган.

“Дуторчи қизлар” ансамблининг ижоди муҳим ижтимоий аҳамиятга ҳам эга бўлган. Республика вилоятларида фаолият юритувчи клублар, маданият уйлари ва саройларида ансамблга ҳавас қилиб, кўплаб хотин-қизлар иштирокидаги янги ҳаваскор ансамбллар ташкил этилган.

Ансамбль репертуаридан ўзбек халқ куй ва кўшиқлари билан бир қаторда қардош халқлар кўшиқлари ҳам ўрин олган. Жамоа ўзга тилдаги асарларни ижро қилишга қизиқиш билан ёндашган, мусиқа ва матнда хато қилмасликка астойдил ҳаракат қилган. Ғанижон Тошматов зарур деб топган ҳолларда мутахассисларга ҳам мурожаат этиб, мусиқа ва матн устида жиддий иш олиб боради. “Дуторчи қизлар” ансамбли томонидан маҳорат билан ижро этилган ва замонавий тил билан айтганда “ҳит” бўлиб кетган машҳур кўшиқлар мухлисларга маъқул бўлгани Телерадиокомпания таҳририятига йўлланган кўплаб мактубларда акс этган. Мухлислар томонидан ансамбль ижросидаги у ёки бу кўшиқ радио ва телевидение орқали эшиттирилишини сўраб кўплаб мурожаатлар қилинган.

1994 йил нафақат “Дуторчи қизлар” ансамбли учун, балки барча ўзбек миллий мусиқа санъати намояндалари, ижрочилари, мутахассислари ва ихлосмандлари учун оғир келган. Шу йил 14 февраль куни ансамблини ташкил этиб, унга 15 йил давомида бадиий раҳбарлик қилган ҳассос созанда, ўзбек миллий мусиқа санъати билимдони, талабчан устоз, меҳрибон мураббий, санъат соҳаси ташкилотчиси Ғанижон Тошматов вафот этганлар ...

Устознинг “Дуторчи қизлар” ансамблини ташкил этиш, унга самарали раҳбарлик қилиш борасидаги фидокорона меҳнатлари ҳамда миллий мусиқа санъати ривожига қўшган ҳиссалари давлат томонидан инобатга олинди, 1995 йил 4 октябрда жамоага Ғанижон Тошматов номи берилган. Шу вақтдан бошлаб ансамбль таркиби сақлаб қолиниб, унинг номига қисқача ўзгартириш киритилган. Энди жамоа “Дуторчи қизлар” ансамбли деб номланган.

2019 йил январь ойида “Дуторчи қизлар” ансамблининг ташкил этилганига 40 йил тўлди. Бу йиллар давомида, ҳар бир жамоада бўлганидек, ансамбль таркибида ҳам турли ўзгаришлар юз берди. Жамоага ўз вақтида Замирахон Раҳматуллаева, Замирахон Суюнова, Рўзибихон Хожиёвалар бадиий ва мусиқий раҳбарликни амалга оширдилар. Шу кун-

Муסיқа санъати

ларда эса “Дуторчилар” ансамблига жамоанинг биринчи таркибига қабул қилинган Ўғилой Қосимова бадиий раҳбарлик қилмоқда. Вақтлар ўтиши билан ансамбль иштирокчилари таркиби ҳам ўзгарди. Биринчи таркибга қирган санъаткорларнинг ижодий ва шахсий ҳаётидаги ўзгаришлар ҳам бундан мустасно эмас. Ҳозирги кунда улардан баъзилари ўз оила аъзолари билан фаровон турмуш кечириб, набиралар тарбияси билан машғул бўлсалар, бошқалари ҳозирги кунгача ижодий, илмий ҳамда жамоатчилик фаолиятини давом эттирмоқдалар. Ўзбекистон халқ артисти Замирахон Суёнова Ўзбекистон давлат консерваторияси доценти, кўплаб ёш хонандаларнинг севимли устози, меҳрибон мураббий.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Замирахон Раҳматуллаева В. Успенский номидаги республика ихтисослаштирилган муסיқий академик лицейнинг катта ўқитувчиси, лицей ҳузурида ташкил этилган “Мерос” ансамблининг раҳбари. Ансамбль халқаро танловларда диплом, сертификат ва фахрий ёрликлар билан мукофотланган.

Рўзибихон Хожиева Ўзбекистон давлат консерваторияси доценти, консерваторияда ташкил этилган “Нозанин” дуторчи қизлар ансамбли раҳбари, Ўзбекистон – Япония маркази қошида 2005 йилдан бери япон волонтерларига дутор чолғусидан сабоқ беради.

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Курсия Эсонова Тошкент шаҳар 17-сон болалар муסיқа мактабида директор.

“Шухрат” медали соҳиби Хотирахон Акрамова Андижон санъат лицейида ёшларга сабоқ бермоқда.

Фотимахон Зупарова Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институти ўқитувчиси, “Меҳнат аълоҳисси”.

Дилоромхон Муҳамедова Ўзбекистон давлат санъат ва маданият институтининг катта ўқитувчиси.

Ўзбек халқининг муסיқий афзалликлари орасида дутор созининг товуши, унда ижро этиладиган куйлар алоҳида ўрин тутди. Унинг пардаларидан мунис қалбларнинг оташи, жиддийликдан шўхликкача бўлган диапазондаги ҳисларнинг деярли барчаси сезилади. Дутор ёлғиз одамга дилкаш ҳамсуҳбат, даврада эса ўзига ром қилувчи, эътиборни тортувчи соз. Умид, армон, завқ, фарёд каби ва инсон руҳиятида вужудга келадиган бошқа кўплаб ҳис-туйғуларни, эҳтиросларни дутор созининг иккитагина тори ёрдамида ифодалаш имконияти мавжуд.

Қадим ўзбек миллий чолғуларидан бири ҳисобланган дутор ўтмишда асосан хонаки чолғу асбоби ҳисобланиб, кўпроқ хотин-қизлар даврасида, базму зиёфатларда чалинган.

Замонлар ўтиши билан муסיқа санъати янги ривожланиш босқичига кўтарилди. Бошқа миллий муסיқа асбобларимиз қатори дуторнинг ҳам жозибали, салобатли, дилкаш тароналари ҳозирги кунда

хар қачонгидан ҳам жарангли пардаларда янграпти. Дуторчи созандаларнинг маҳоратини ошириш имкониятлари кўпайди. Республикаимиз худудида юзлаб муסיқа мактаблари, ўрта ва олий муסיқа ўқув юрглари фаолият юритмоқда. Уларда жонкуяр мураббийлар кўлида минглаб ўғил-қизларимиз миллий муסיқа ижрочилигидан сабоқлар олмақда. Шаҳар ва туманларимизда маданият марказлари ишлаб турибди. Улар ҳузурида кўплаб ҳаваскорлик муסיқа ва ракс ансамбллари ташкил этилган. Энг катта ютуқларга эришган ва оммалашган, ўз репертуари ва ижрочилик маҳоратини муносиб намоиш этган ҳаваскорлик жамоаларига “Халқ” жамоаси унвонлари берилди.

Шуларнинг барчасини инобатга олиб, 2019 йилда “Дуторчи қизлар” ансамблининг ташкил этилганига 40 йил тўлиши муносабати билан жамоанинг ижодий йўлини сарҳисоб қилиб, унинг миллий муסיқани ривожлантиришга қўшган ҳиссасини муносиб тақдирлаш мақсадга мувофиқдек кўринади. Шу мақсадда ҳамда ўзбек миллий санъатини республикаимиз аҳолисига, айниқса ёш авлод вакиллари ва республикаимиз меҳмонларига тарғиб қилиш мақсадида қатор қизиқарли тадбирларни амалга ошириш мумкин деб ҳисоблаймиз. Масалан, талабалар, ўқувчилар, уларнинг устозларига, ҳаваскор созандаларга қўлланма, кўп сонли муסיқа ихлосмандларига тортиқ сифатида санъатшунослар, муסיқашунослар, тегишли мутахассислар томонидан “Дуторчи қизлар” ансамблининг кўп йиллик самарали меҳнатлари маҳсули бўлган куй ва кўшиқлар матнлари ва ноталари тўпламини жамлаб, чоп этириш; тўпламга ансамблнинг илк таркибида фаолият бошлаган иштирокчиларнинг хотираларини илова қилиш; Ўзбекистон телевидениесида ансамблнинг илк иштирокчилари ва ҳозирги кундаги таркиби иштирокида маҳсус учрашув ва ҳамкорликдаги концерт дастурини намоиш этиш; Ғанижон Тошматовнинг санъаткорлик ва ташкилотчилик фаолиятига бағишланган маҳсус телевизион дастур тайёрлаш каби тадбирлар орқали кўп йиллар давомида санъати билан халққа манзур бўлган машҳур жамоанинг ҳамда устоз мураббий Ғанижон Тошматовнинг хизматлари яна бир бор эътироф этилган бўларди. Бу ҳайрли тадбирларни ташкиллаштиришда ансамблнинг биринчи иштирокчилари ҳам, Ғ.Тошматов номидаги “Дуторчи қизлар” ансамблининг раҳбар ва аъзолари ҳам фаол иштирок этишлари зарур бўлади.

Ўзбекистон санъат саҳнасининг нодир дуноналаридан бири бўлган “Дуторчи қизлар” ансамблининг ёрқин фаолияти ўзбек миллий муסיқа тарихи саҳифаларидан муносиб ўрин олишига ишончимиз комил.

Адабиётлар рўйхати:

1. Тошматов Ғ. Кезиб бу оламни куй ва кўнгили истадим... –Тошкент: “Мумтоз сўз”, 2012,- 361 б.
2. Алиев М. Лутфихоним Саримсоқова. –Тошкент: Главиздат, 1963, - 98 б.
3. Юнусов Р. Фахриддин Содиков. –Тошкент: ЮНЕСКО, 2005, - 215 б.
4. Шокиров Ў. Ўзбек санъаткорлари. –Тошкент: Ғ.Ғулом номидаги нашриёт-матбаа уйи, 2010. - 319 б.
5. Расултоев Ж. Ўзбек дутор ижрочилиги. –Тошкент: Ўқитувчи, 1997. -112 б.
6. Ўзбекистон энциклопедияси. 3- жилд, -Тошкент: Давлат миллий нашриёти, 2002. – 712 б.